Vaggeryds kommun
info@vaggeryd.se

2019-08-22
Dnr 400-2018:7752

Beslut

efter kvalitetsgranskning av undervisning i svenska som andraspråk i årskurs 7-9 vid Fågelforsskolan i Vaggeryds kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av undervisningen i svenska som andraspråk. Frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning skapar rektor organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet?
2. I vilken utsträckning gör rektor en bedömning av god kvalitet avseende elevernas behov av svenska som andraspråk?
3. I vilken utsträckning genomförs undervisningen i svenska som andraspråk enligt kursplanen och med god kvalitet?
    a) I vilken utsträckning täcker undervisningen kursplanens centrala innehåll?
    b) I vilken utsträckning genomförs undervisningen på ett sådant sätt och på en sådan nivå att alla elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet?
    c) I vilken utsträckning genomförs undervisningen på ett sådant sätt att den ger alla elever oberoende av könstillhörighet rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå*?*

Bedömningen för respektive område (frågeställning 1 och 2 samt underfrågorna 3a-3c) görs i tre nivåer - *hög utsträckning, i delar och låg utsträckning* - utifrån Skolinspektionens framtagna kvalitetskriterier för granskningen. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i delar kan Skolinspektionen rekommendera att ett utvecklingsarbete behöver inledas. En skriftlig redovisning av åtgärder och resultat begärs i så fall av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning inom hela det granskade området kan Skolinspektionen lämna framåtsyftande kommentarer som stöd för skolans arbete med att ytterligare utveckla verksamheten.

Kvalitetskriterierna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet, forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Skolinspektionen gör i sin granskning därför inte anspråk på att vara allomfattande.

Granskningen genomförs i 30 skolor och i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Skolinspektionen besökte Fågelforsskolan den 6-8 maj 2019. Besöket genomfördes av Rut Hård af Segerstad och Tobias Thorén. Intervjuer med elever som läser svenska som andraspråk, lärare i svenska som andraspråk och rektorn samt lektionsobservationer och dokumentstudier har genomförts.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.[1]

Beslut

Kvalitetsgranskningen avslutas eftersom alla de granskade områdena uppfyller Skolinspektionens kvalitetskriterier i hög utsträckning.

1. Organisatoriska förutsättningar

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning skapar organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet

2. Rektors bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning gör en bedömning av god kvalitet av elevers behov av svenska som andraspråk.

3a. Undervisningens innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk i hög utsträckning planeras och genomförs så att hela det centrala innehållet behandlas.

3b. Undervisningens kvalitet och nivå

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att elever har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet.

3c. Elevers möjligheter att kommunicera och uttrycka ett komplext innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt att eleverna ges rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå.

Skolinspektionens bedömningar

1. Organisatoriska förutsättningar

Författningsstöd 2 kap. 10, 13 och 34 §§, 4 kap. 4–7 §§ skollagen 5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen (2011:185) Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

[1] Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/SVA/

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn arbetar för att undervisningen ska bedrivas av behöriga lärare som ges relevant kompetensutveckling, samt om rektorn organiserar undervisningsgrupperna utifrån elevernas behov och kunskapsnivå i svenska. Vidare bedöms i vilken utsträckning rektorn leder och utvecklar ämnet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning skapar organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet. Skälen till bedömningen är att tjänstefördelningen utgår från lärarnas behörighet samt att rektorn organiserar undervisningen efter elevernas behov och förutsättningar. Det är tydligt vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk. Vidare leder och utvecklar rektorn ämnet genom att följa upp resultaten och hur undervisningen bedrivs, och vidtar vid behov relevanta åtgärder.

Behörighet och kompetensutveckling

Lärarna som undervisar i svenska som andraspråk i årskurserna 7-9 är legitimerade. Några lärare är behöriga i svenska som andraspråk för årskurserna 7-9, andra lärare är behöriga i ämnet för andra årskurser i grundskolan eller behöriga i ämnet svenska för årskurs 7-9. Bland annat finns en förstelärare i svenska med uppdrag att utveckla den språkinriktade undervisningen på skolan bland alla lärare.

Lärarna i svenska som andraspråk samverkar i det dagliga arbetet och i ämneslag. De lärare som har flest högskolepoäng i svenska som andraspråk arbetar tillsammans med undervisningen av nyanlända elever. De andra lärarna använder dessa lärares kompetens bland annat vid sambedömning av nationella prov och när frågor uppstår kring ämnet.

Skolan har sedan 2013 arbetat med språkinriktad undervisning. Inom ramen för lärarnas kompetensutveckling inom detta område har de återkommande utgått från litteratur om att undervisa elever som lär sig på sitt andraspråk. I samband med detta har skolan tagit fram olika stödmaterial för undervisningen, till exempel lathundar för skrivande. Lärarna ges också möjlighet till kompetensutveckling med inriktning mot svenska som andraspråk. De har bland annat i olika utsträckning deltagit i Skolverkets kompetensutveckling kring materialet *Bygga svenska*. Det har även organiserats fortbildningsdagar med inriktning mot ämnet, vidare har flera lärare deltagit i högskoleutbildningar, bland annat om flerspråkighet.

Organisering

Det är tydligt för lärare och elever vilket svenskämne eleverna läser. Rektorn har organiserat undervisningen så att elever som läser enligt kursplanen för svenska som andraspråk och som inte är nyanlända får sin undervisning i samlad klass[2] tillsammans med undervisningen i svenska. På skolan finns en mottagningsklass för nyanlända elever där eleverna läser svenska som andraspråk under tiden som inledande bedömningar av deras kunskaper görs. Efter tiden i mottagningsklassen ges nyanlända elever

[2] Med undervisning i samlad klass menas att undervisningen i svenska som andraspråk bedrivs parallellt och integrerat tillsammans med undervisningen i ämnet svenska.

nivåanpassad undervisning i svenska som andraspråk i separat grupp[3]. Skolan har tre nivåanpassade grupper för elever i årskurserna 7-9. Eleverna har en placering i ordinarie klass och läser inom ramen för prioriterad timplan enligt individuella scheman. Rektorn beskriver att skolan även har organiserat undervisningen i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen i separata grupper för nyanlända elever för att ge eleverna bättre förutsättningar för att utveckla kunskaper och att skolan ser goda resultat av detta arbete. Rektorn har organiserat undervisningen i de nivåanpassade grupperna i svenska som andraspråk för nyanlända elever så att de två lärare som har flest högskolepoäng i ämnet undervisar i dessa grupper. Lärarna har tät samverkan kring undervisningen.

Utveckling av ämnet

Ämnet har samma status bland lärare och elever som övriga ämnen. Vårdnadshavare får information om syftet med ämnet bland annat vid föräldramöten för nyanlända elever och vid utvecklingssamtal.

Rektorn följer upp och analyserar resultat samt hur undervisningen bedrivs. Resultatuppföljning sker minst fyra gånger per år och omfattar bland annat resultat för pojkar och flickor. Rektorn följer också upp progressionen för elever som har betyget F. Lärarna uttrycker att rektorn har en god bild av elevernas resultat och deltar även i möten med bland annat vårdnadshavare när behov finns.

Vid uppföljning av resultat har framkommit att pojkar i lägre grad än flickor når godkänt betyg. Skolan har genomfört riktade insatser till pojkar, bland annat gällande motivationsarbete och färdighetsträning samt arbete gentemot familjer. Utifrån den uppföljning som gjorts av insatserna har rektorn gjort justeringar i tjänsteplaneringen. När det gäller resultat på nationella prov har skolan sett ett behov av att särskilt utveckla elevernas skrivande. Bland annat har olika stödmaterial tagits fram som används av såväl lärare i svenska som andraspråk som lärare i andra ämnen. Arbetet följs upp inom ramen för skolans kvalitetsarbete. Skolan ser resultat av det utvecklingsarbete som bedrivits. Rektorn och lärarna framhåller också att den nuvarande organisationen av undervisningen för nyanlända elever gynnar elevernas måluppfyllelse.

2. Rektors bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk

Författningsstöd
2 kap. 10 § skollagen
5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen
Lgr 11, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn gör en bedömning av god kvalitet avseende elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning gör en bedömning av god kvalitet avseende elevernas behov av undervisning i svenska som andraspråk. Skälen till

[3] Med separat undervisning menas att undervisningen i svenska som andraspråk bedrivs separat från undervisningen i ämnet svenska i egen undervisningsgrupp.

bedömningen är att behovsbedömningen görs individuellt och rektorn fattar enskilda beslut om att en elev ska läsa svenska som andraspråk. Lärarna genomför olika tester av elevens språkförmåga och analyserar i samverkan med andra lärare resultaten ur ett andraspråksperspektiv.

Bedömning av elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk

Bedömning av om en elev ska läsa svenska som andraspråk görs av lärarna i ämnet. Rektorn fattar beslut utifrån dessa bedömningar. Av intervjuer framgår att lärarna i ämnet samverkar kring bedömningarna. Eleverna testas i läsförståelse, skrivning och muntlig framställning och lärarna analyserar resultaten utifrån ett andraspråksperspektiv, bland annat med hänsyn till grammatik och vilka språkliga strategier eleverna använder. Lärarna samlar också in underlag från andra ämnen, till exempel texter som eleverna skrivit i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen och rådfrågar lärare i dessa ämnen för att få en helhetsbild av elevens språkliga utveckling.

Under årskurs 7, när skolenheten tagit emot nya elever, görs en bedömning av vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk. Omprövning kan även ske senare. Det finns exempel på elever som tidigare läst svenska som andraspråk som lärare bedömt ska läsa svenska i stället. Lärarna upplever att eleverna är rätt placerade. Någon lärare uppger att det finns elever som går sitt första år vid skolenheten vilkas beslut eventuellt kommer att omprövas.

3a. Undervisningens innehåll

Författningsstöd Lgr 11, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen täcker kursplanens centrala innehåll.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk i hög utsträckning planeras och genomförs så att hela det centrala innehållet behandlas. Skälen till bedömningen är att lärarna i planeringen och genomförandet av undervisningen utgår från kursplanen i svenska som andraspråk och det ämnesspecifika innehållet.

Undervisningens innehåll

Undervisningen i separata grupper utgår från kursplanens kunskapsområden och ämnesspecifika delar för svenska som andraspråk, till exempel arbete med ord och begrepp och språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd i skolans ämnen när det egna svenska språket inte räcker till. Detta framgår av planeringar som Skolinspektionen tagit del av. Lärarna beskriver att de i planeringen lägger stort fokus på vilken stöttning grupperna behöver. Av planeringarna framgår att det finns en tydlig progression i undervisningens innehåll för separata grupper.

I undervisningen som bedrivs i samlad klass finns några elever per klass som läser svenska som andraspråk. Lärarna uppger att de fokuserar på likheterna mellan ämnena och planerar undervisningen så att alla elever ska utmanas. Lärarna anpassar undervisningen efter aktuella elever som läser svenska som andraspråk, de uppger att de till exempel i

skrivuppgifter ger eleverna den stöttning de behöver utifrån ett andraspråksperspektiv. Lärarna ger också exempel på ämnesinnehåll som är specifikt för kursplanen i svenska som andraspråk som tas upp i undervisningen, till exempel ordbildning och olika variationer av talad svenska. Även i exempel på planeringar som gäller undervisningen i samlad klass framgår ämnesspecifika delar för ämnet svenska som andraspråk.

3b. Undervisningens kvalitet och nivå

Författningsstöd 1 kap. 4 och 5 §§, 3 kap. 3 och 14 §§, 10 kap. 20 a § skollagen 5 kap. 2 § skolförordningen Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning undervisning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att alla elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven. Särskilt bedöms i vilken utsträckning undervisningen kännetecknas av de framgångsfaktorer som vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefulla.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att elever har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet. Skälen till bedömningen är att undervisningen i hög utsträckning utgår från ett andraspråksperspektiv. Eleverna ges också den stöttning som de behöver för att undervisningen ska vara kognitivt utmanande. Vidare har det i granskningen inte framkommit annat än att elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet.

Undervisningens kvalitet

Av granskningen framgår att undervisningen på många sätt kännetecknas av arbetssätt som vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som framgångsrika för undervisning av flerspråkiga elever som utvecklar ett andraspråk. Det finns generellt ett tydligt fokus på såväl planerad som interaktiv stöttning i undervisningen.

Av intervjuer med rektorn, lärare och elever och av lektionsobservationer framgår att lärarna arbetar modellerande. Lärarna använder bland annat cirkelmodellen vid läsning och skrivande för att ge eleverna en förförståelse för ämnet de ska arbeta med samt modeller för läs- och skrivstrategier. Lärarna har bland annat tagit fram lathundar och startmeningar för att till exempel öva resonemangsförmågan. Vidare genomför lärarna undervisningen så att eleverna får använda det muntliga språket som en bro över till skriftspråket, till exempel genom att samtala om ett ämne i mindre grupper och i helklass innan de ska skriva om det.

Undervisningen omfattar också ordförståelse och ordbildning med anknytning till de arbetsområden eleverna arbetar med. Till exempel visar lärarna hur ord bildas i svenskan, exempelvis sammansättningar, och uppmärksammar också motsatsord, synonymer och adjektiv med anknytning till de ord och begrepp som eleverna arbetar med. Vidare omfattar undervisningen arbete med ordgrupper, till exempel verb med koppling till ett aktuellt ämnesområde. Eleverna gör också ordlistor. Av intervjuer med lärare och av

lektionsobservationer framgår att arbetet med ordförståelse sker såväl planerat som spontant. Det sker i stor omfattning i undervisningsgrupperna för nyanlända elever, men även i undervisningen i samlad klass uppmärksammas strategier för ordförståelse.

Det finns ett tydligt fokus på ett kunskapsrelaterat skolspråk i undervisningen, såväl för elever med kortare tid i svensk skola som elever som kommit längre i sin språkutveckling. Av lektionsobservationer och intervjuer med lärare och elever framgår att lärarna tar fasta på ord och begrepp från skolans ämnen, företrädesvis samhällsorienterande ämnen.

I undervisningen ges eleverna också möjlighet att använda sitt modersmål eller andra språk som de delar med klasskamrater eller läraren som resurs i lärandet, till exempel genom att diskutera med klasskamrater som kan samma språk inför en gemensam genomgång i klassen eller genom att slå upp nya ord och översätta dem till modersmålet Elever som kan engelska kan också ta hjälp av det språket för att förklara eller förstå nya begrepp. Elever ger också exempel på att de pratar om ordföljd i undervisningen och då jämför med andra språk, till exempel deras modersmål.

Undervisningens nivå

Av granskningen framgår att undervisningen är kognitivt utmanande. Lärarna har höga förväntningar på eleverna och stimulerar dem att nå längre. Eleverna får stöttning av lärarna för att kunna förstå och genomföra uppgifterna. De kan också få mer utmanande uppgifter. I grupper med elever som kommit olika långt i sin språkutveckling anpassar lärarna undervisningen så att alla elever ska utmanas i sitt lärande. Eleverna uppfattar att undervisningen generellt är intressant och på en åldersadekvat nivå, bland annat genom att den knyter an till aktuella frågor och nyheter.

3c. Elevernas möjlighet att kommunicera och uttrycka ett komplext innehåll

Författningsstöd
1 kap. 4 och 5 §§, 3 kap. 3 § skollagen 5 kap. 2 § skolförordningen Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning eleverna oavsett könstillhörighet ges möjlighet att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utan att det ställs för tidiga krav på språklig korrekthet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt att eleverna ges rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå. Skälen till bedömningen är att lärarna på ett medvetet sätt planerar och genomför undervisningen så att eleverna ges möjligheter och stimuleras att kommunicera på svenska. Att det skulle finnas någon skillnad i det avseendet beroende på elevernas könstillhörighet har inte framkommit.

Elevers möjligheter att kommunicera på svenska

Eleverna ges överlag många möjligheter att kommunicera på svenska. Undervisningen för elever med kortare tid i svensk skola som genomförs i separata grupper för elever som

läser svenska som andraspråk omfattar mycket interaktion mellan lärare och elever och mellan elever. Interaktion mellan elever i samlad klass sker bland annat i så kallade basgrupper.

Eleverna ges möjlighet att träna på skriftlig kommunikation inom ramen för arbetet med olika texttyper, till exempel argumenterande text. Elever uppger att de fått välja ämnen för skrivandet, bland annat i det ämnesövergripande arbetet som sker i svenska och samhällsorienterande ämnen.

Vidare visar granskningen att eleverna ges möjlighet att kommunicera muntligt, bland annat i par eller i mindre grupper inför genomgångar och diskussioner i helklass. Eleverna gör också muntliga presentationer. Eleverna beskriver att lärarna ser till att alla elever får komma till tals. När det gäller pojkars och flickors möjligheter att komma till tals i undervisningen, beskriver rektorn att frågan varit aktuell då skolan tagit emot många nya elever och sammansättningen av elever i grupperna där pojkarna var i stor majoritet ledde till att flickor tystnade. Det har varit ett område som skolan arbetat aktivt med.

På Skolinspektionens vägnar

X Sofia Lindstrand

Beslutsfattare
Signerat av: Sofia Lindstrand

X Rut Hård af Segerstad

Föredragande
Signerat av: Rut Hård af Segerstad

I handläggningen av ärendet har även utredarna Tobias Thorén och Hanna Antonsson medverkat.

Bilaga: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Fågelforsskolan har 65 elever i årskurs 7-9 som läser svenska som andraspråk. Det finns en förberedelseklass på skolan som är en mottagningsklass för nyanlända elever. De nyanlända eleverna har efter tiden i mottagningsklassen separat undervisning i svenska som andraspråk som är nivåanpassad. Skolan har tre nivåanpassade grupper i svenska som andraspråk. Elever som läser enligt kursplanen i svenska som andraspråk och som inte är nyanlända får undervisning i samlad klass tillsammans med undervisningen i ämnet svenska. Samtliga lärare som undervisar i svenska som andraspråk är legitimerade, det finns lärare som är behöriga i svenska som andraspråk för årskurs 7-9 men också lärare som är behöriga i ämnet för andra årskurser i grundskolan eller behöriga i ämnet svenska för årskurs 7-9.